

УДК 796-051:005.336.2-027.561:001.8
DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2021-3-13>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Лянной М. О.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, Суми, Україна
orcid.org/0000-0002-7128-072X
direktornnifk@ukr.net*

Карпенко Ю. М.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, Суми, Україна
orcid.org/0000-0003-3073-8973
ftet2017@ukr.net*

Кукса Н. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, Суми, Україна
orcid.org/0000-0001-5650-1873
kuksa95nat@gmail.com*

Ключові слова: наукові підходи, професійна освіта, вища школа, компетентність, практико-орієнтована модель.

У статті визначено та науково обґрунтовано методологічні підходи до формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту у вищій школі, а саме особистісно-орієнтований, професійно-орієнтований, інтегративний, діяльнісний, здоров'язбережувальний, інформаційно-цифровий, аксіологічний та «self-made-man» підходи. Це дало змогу встановити основні вимоги до формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту та розуміння побудови навчального процесу у вищій школі для підготовки даних фахівців. Окреслені підходи дозволяють по-новому поглянути на сформовану систему професійної освіти у сфері фізичної культури і спорту, на сучасному рівні визначити його теоретичні основи і здійснити подальше просування в процесі його практичної реалізації з дослідно-пошукових та науково обґрунтованих позицій. Практико-орієнтований підхід у дослідженні розглядається як орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання, в якому конкретизовано види дій, що засвоєні студентами в ході роботи з навчальною інформацією у вигляді досвіду. Особистісно-орієнтований підхід визначається як орієнтація в процесі професійної підготовки фахівця з фізичної культури і спорту на особистість як на мету, суб'єкт, результат і головний критерій ефективності й продуктивності підготовки. Діяльнісний підхід розглядається як спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності студента, за якого він активно буде брати участь у навчальному процесі з професійною перспективою

на майбутнє. Інформаційно-цифровий підхід в освітньому процесі фахівців фізичної культури і спорту будується на постійній взаємодії з потоками інформації різної тематики у сфері фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікативних технологій і, як наслідок, застосування отриманих знань на практиці. Аксиологічний підхід в освітньому процесі фахівців з фізичної культури і спорту орієнтує на пріоритетність ціннісно-сислової, мотиваційної сфери особистості і гарантує таку його організацію, яка забезпечує становлення і розвиток ціннісних відносин студента в цій сфері. «Self-made-man» підхід передбачає сформованість глибоких знань про свій організм, про засоби цілеспрямованого впливу на фізичний стан, збереження і зміцнення здоров'я, на формування індивідуальної відповідальності, відповідних інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій і рефлексії власної професійної діяльності.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF SPECIALISTS IN PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Liannoy M. O.

*Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Physical Culture
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
Romenska str., 87, Sumy, Ukraine
orsid.org/0000-0002-7128-072X
direktornnifk@ukr.net*

Karpenko Yu. M.

*Candidate of Pedagogic Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Health, Physical Therapy,
Rehabilitation and Occupational Therapy
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
Romenska str., 87, Sumy, Ukraine
orsid.org/0000-0003-3073-8973
ftet2017@ukr.net*

Kuksa N. V.

*Candidate of Pedagogic Sciences,
Associate Professor at the Department of Health, Physical Therapy,
Rehabilitation and Occupational Therapy
Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
Romenska str., 87, Sumy, Ukraine
orsid.org/0000-0001-5650-1873
kuksa95nat@gmail.com*

Key words: *scientific approaches, professional education, higher school, competence, practice-oriented model.*

The article identifies and scientifically substantiates methodological approaches to the formation of professional competence of future specialists in physical culture and sports in higher education, namely personality-oriented, professionally-oriented, integrative, activity, health, information and digital, axiological and “self-made-man” approaches. The practice-oriented approach, in the research, is considered as the orientation of the

educational process on the final product of professional training in which the types of actions mastered by students in the course of work with educational information in the form of experience are specified. Personality-oriented approach is defined as the orientation in the process of professional training of a specialist in physical culture and sports on the individual as the goal, subject, result and the main criterion of efficiency and productivity of training. The activity approach is considered as a way of organizing the educational and cognitive activities of the student, in which he will actively participate in the educational process with a professional perspective for the future. The information-digital approach in the educational process of physical culture and sports specialists is based on constant interaction with information flows of various topics in the field of physical culture and sports with the use of information and communication technologies and, as a result, application of knowledge in practice. The axiological approach in the educational process of specialists in physical culture and sports focuses on the priority of the value-semantic, motivational sphere of personality and guarantees its organization, which ensures the formation and development of value relations of the student in this area. The self-made-man approach presupposes the formation of deep knowledge about one's body, about the means of purposeful influence on physical condition, preservation and strengthening of health, formation of individual responsibility, relevant interests, needs, value orientations and reflection of one's professional activity.

Постановка проблеми. У процесі навчання студента на факультеті фізичної культури і спорту перед закладом вищої освіти постає вирішення низки складних, взаємопов'язаних і взаємозалежних один від одного завдань. З'ясовано, що значна частина студентів факультету фізичної культури і спорту до третього-четвертого, а іноді вже і до другого року навчання закінчує активні заняття спортом. У зв'язку з цим система освіти факультету фізичної культури та спорту в закладі вищої освіти повинна передбачати не тільки професійну підготовку майбутнього фахівця, а й забезпечення такого виду професійної підготовленості, який буде орієнтований на створення і функціонування якісної системи психолого-педагогічного супроводу спортсмена. Остання характеризується тим, що студент у процесі навчання повинен отримувати не тільки вузькоспеціальні знання про теорію і методику вибраного виду спорту, а й знання про те, як згодом можливо забезпечити своїм підопічним якісне завершення спортивної кар'єри [1, с. 92].

Мінливі соціально-економічні умови вимагають підготовки фахівців, здатних володіти не тільки спеціальними знаннями, але певними якостями, що забезпечують їх конкурентоспроможність, професійну мобільність, уміння швидко переключатися з одного виду праці на інший і поєднувати різні функції [2, с. 101]. Про те, що відбувається відставання рівня професійної освіти від нових життєвих реалій, девальвація його суспільної значимості, вказувалося ще в дослідженнях концепції безперервної освіти. Потреба в постійному оновленні знань, у підтримці на необ-

хідному рівні готовності виконання складніших соціальних і професійних функцій вимагає пильної уваги до якості професійної підготовки фахівців, у тому числі сфери фізичної культури і спорту.

Аналіз актуальних досліджень. У системі професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту методологічні підходи розвитку професійної компетентності даних фахівців є пріоритетним напрямом. Проведений нами аналіз наукових праць, присвячених формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах динамічних змін на ринку праці, свідчить, що ця проблема як у теоретичному, так і в методологічному аспектах досліджена недостатньо. Зокрема, ґрунтовно не проаналізовані наукові підходи до реалізації завдань розвитку професійної компетентності цих фахівців [3, с. 44]. Фундаментальною основою дослідження стали праці О. Акімової, І. Зимової, Є. Земцова, Л. Виготського, А. Хуторського, М. Скаткіна, І. Лернера, Е. Бондаревської, А. Урсула, В. Штанько, Б. Кузнецова, В. Слассьоніна, Л. Сущенко, Н. Белікової, О. Ажжипо, Ю. Лянного, Р. Клопова, Є. Приступи, П. Рибалко, О. Томенко та ін.

Мета статті – визначити та науково обґрунтувати методологічні підходи до формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у вищій школі.

Методи дослідження – теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел і документальних матеріалів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Н. Белікова під час дослідження сучасних тенден-

цій розвитку вищої фізкультурної освіти визначила пріоритетні методологічні підходи до підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, серед яких: професійно-особистісний, системний, акмеологічний, аксіологічний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, рефлексивний і компетентнісний [4, с. 91].

Вчена С. Криштанович у своєму дослідженні визначає систему методологічних підходів до формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів, що включає системний, теоретико-пізнавальний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, технологічний, інтегративний та інші підходи [3, с. 45].

В. Кисельов під час дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів визначає такі методологічні підходи: цілісний, професійно особистісний, діяльнісний, середовищний [5, с. 146]. Ю. Твердохлебова у своєму авторефераті дисертації зазначає про важливість цілісного, діяльнісного, диференційованого, редукційного, «self-made-man» підходів щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту [6, с. 51].

У нашому дослідженні розглянуто суть і зміст особистісно-орієнтованого, професійно-орієнтованого, інтегративного, діяльнісного, здоров'язбережувального, інформаційно-цифрового, аксіологічного та «self-made-man» підходів. Це дало змогу встановити основні вимоги до формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту та розуміння побудови навчального процесу у вищій школі для підготовки даних фахівців.

Розглянемо суть і зміст цих підходів.

Особистісно-орієнтований підхід висвітлюється в наукових працях Н. Алексеєва, Є. Бондаревської, В. Ільїна, О. Газмана, В. Слободчикова, С. Кульневича, В. Серікова, В. Зайцева, І. Якиманської, які розглядають даний підхід не як процес формування особистості із заданими властивостями, а як процес створення умов для повноцінного прояву і розвитку відповідних особистісних функцій здобувачів освіти.

У контексті фізичної культури і спорту особистісно-орієнтований підхід розглядається Є. Бронським, В. Бурцевим, Е. Бурцевою, І. Євграфовим, Н. Кронніковим, Н. Мартиненко, Т. Смолеусовой, І. Шевельовою та ін.

Особистісно-орієнтоване навчання за К. Роджерсом – це навчання, що допомагає людині бути особистістю. Вчений називає його ще і значущим вченням, виходячи з того, що джерело і рушійні сили особистісного зростання знаходяться в самій людині. При цьому головне завдання навчання полягає в тому, щоб допомогти

особистості зрозуміти себе, розібратися у своїх проблемах і мобілізувати свої внутрішні сили і можливості для їх вирішення і саморозвитку [7].

Особистісно-орієнтований підхід у професійній освіті вищої школи характеризується: спрямованістю на професійне становлення особистості в процесі оволодіння нормативно зумовленою діяльністю; зміною особистісного статусу суб'єкта навчання, здобуття ним свого місця в професійному середовищі; трансформацією рольових відносин педагога і здобувача освіти від ієрархічної моделі до паритетної [8, с. 84].

Зазначимо, що особистісно-орієнтований підхід у фізичній культурі і спорті визначається як орієнтація в процесі професійної підготовки фахівця з фізичної культури і спорту на особистість як на мету, суб'єкт, результат і головний критерій ефективності й продуктивності підготовки.

Механізм реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання являє собою сукупність мотивів і ціннісних орієнтацій, форм і методів взаємодії, що задають суб'єктне позиціонування і орієнтовану на партнерство динаміку зміни ролей учасників педагогічного процесу. Ключовими складниками даного механізму є: мотиви навчальної діяльності здобувача освіти й ціннісні орієнтації педагога як рушійні сили процесу особистісно-орієнтованого професійного навчання; розглянуті в динаміці ролі учасників педагогічного процесу і характер їх взаємодії [8, с. 87].

Значний внесок у розуміння сутності професійно-орієнтованого підходу на основі педагогічної концепції неперервної професійної освіти внесли Б. Гершунський, А. Деркач, І. Зимова, А. Маркова, Р. Мильруд, Н. Сергєєв, В. Серіков, А. Хуторський, J. Van Ek та ін. Даний підхід натеper вважається одним з ефективних засобів професіоналізації навчання у вищій школі, оскільки максимально наближує студентів до майбутньої професійної діяльності. Його сутність полягає в організації навчального процесу в контексті майбутньої професії шляхом відтворення у формах і методах навчальної діяльності студентів реальних психолого-соціальних ситуацій, які супроводжують конкретну професійну діяльність.

Професійно-орієнтовану технологію навчання в системі вищої професійної педагогічної освіти можна розглядати як систему психологічних, загальнопедагогічних, дидактичних процедур взаємодії педагогів і студентів з урахуванням їхніх здібностей і схильностей, спрямовану на реалізацію змісту, методів, форм і засобів навчання, адекватних цілям освіти, майбутньої діяльності і професійно важливих якостей фахівців [9, с. 199].

D. Warneke зазначає, що практико-орієнтований підхід – це активна форма організації професійної підготовки, призначена для застосування

в теоретичному і практичному компонентах, що реалізується за допомогою насичення навчального процесу елементами професійної діяльності [10]. Е. Post визначає практико-орієнтований підхід як орієнтацію змісту і методів педагогічного процесу на формування у майбутніх фахівців практичних навичок роботи [11]. S. Pietsch розглядає практико-орієнтований підхід як систему навчальних проблемних ситуацій, методичних і ситуаційних завдань, спроектованих на професійну підготовку фахівців [12].

Головна вимога професійно-орієнтованого навчання фахівців з фізичної культури і спорту – наблизити зміст і методи викладання до практичних потреб майбутніх фахівців.

Практико-орієнтований підхід у професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту розглядається як орієнтація навчального процесу на кінцевий продукт професійного навчання, в якому конкретизовано види дій, що засвоєні студентами в ході роботи з навчальною інформацією у вигляді досвіду. За своєю суттю він є переліком конкретних практичних дій, досвід застосування якого можливий у результаті інтеграції теоретичної і практичної підготовки. Таким чином, ми маємо всі підстави вважати, що практико-орієнтований підхід у професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту – це орієнтація змісту і методів педагогічного процесу на формування в майбутніх фахівців практичних навичок роботи.

Інтегративному підходу присвячено дослідження О. Акімової, І. Зимової, Є. Земцова, В. Лопаткіна, Б. Мухаммадієва, І. Яковлева, Є. Яковлева, Н. Яковлевої.

Інтегративний підхід у педагогіці вчені трактують по-різному. І. Зимова, Є. Земцова визначають інтегративний підхід як «цілісне уявлення сукупності об'єктів, явищ, процесів, що об'єднуються спільністю як мінімум однієї з характеристик, у результаті чого створюється його нова якість»; дещо інша позиція у В. Лопаткіна, він вважає, що інтеграційний підхід – засіб, який забезпечує «цілісність картини світу; сприяє розвитку здібностей людини до системного мислення під час вирішення теоретичних і практичних завдань» [13, с. 14].

Інтегративний підхід розглядається як одна з умов посилення навчальної мотивації і успішного навчання в закладі вищої освіти, професійної мотивації студентів. За допомогою інтегративного підходу складаються робочі програми і навчально-методичні посібники дисциплін, спрямовані на формування професійних компетентностей. Інтегративному підходу відводиться роль, що модернізує навчальний процес у закладі вищої освіти. Інтегративний підхід вміло поєднується з поняттям «фрактала», яке активно в даний час

впроваджується в освітній процес, допомагає адаптуватися першокурсникам до різних дисциплін та ін. [14].

Розглянемо структуру інтегративного підходу до розвитку професійної компетентності фахівця фізичної культури та спорту. Вона включає в себе аспекти, принципи, цілі та результат. Розглянемо компоненти інтеграційного підходу: методичний, організаційно-діяльнісний і змістовний.

Методичний компонент включає в себе інтегрування методик навчання різних дисциплін. Наприклад, слід використовувати такі педагогічні технології, як метод проектів, рольові ігри, кейс-технології, симуляційне навчання та ін. Особливе значення, на нашу думку, мають проблемні завдання, завдяки аналізу яких студенти намагаються глибше зрозуміти суть явищ, що веде до глибшого розуміння себе. А розуміючи себе, знаючи свої потреби, студенти ще більше прагнуть до саморозвитку. Організаційно-діяльнісний компонент передбачає інтеграцію форм навчання різних предметів, що сприятиме використанню більшої кількості творчих завдань, спрямованих на формування креативності та руйнування стереотипів студентів. Змістовний компонент включає в себе навчальну діяльність (використання методів, описаних вище, якісний відбір матеріалу, що сприяє досягненню цілей інтеграційного курсу) і позанавчальну діяльність (міжкультурна взаємодія, самостійне вивчення матеріалу).

На наш погляд, інтегративний підхід сприяє формуванню цілісної системи узагальнених знань, способів і видів діяльності, що сприяє поглибленню та розвитку цілісної гуманітарної і природничо-наукової картини світу, оволодіння студентами способами добування та інтерпретації наукової інформації. У системі професійної освіти використання інтеграційного підходу вимагає пошуку затребуваних технологій, форм і методів організації навчального процесу, які сприяли б організації самостійної діяльності студента з освоєння змісту [15, с. 32].

Проблемі діяльнісного підходу в освіті значну увагу приділено в роботах таких учених, як: Л. Виготський, А. Хуторський, М. Скаткін, І. Лернер, Е. Бондаревська, М.І. Махмутов, А.М. Леонт'єв та ін. Засновником же діяльнісного підходу по праву вважається А. Дистерверг. Він стверджував, що «процеси навчання і виховання людини протікають усередині його власної діяльності» [16].

Вчений А.В. Хуторський розглядає діяльність як зміст освіти і виділяє три джерела діяльнісного підходу в навчанні: репродуктивний спосіб засвоєння навчального матеріалу; знання, здобуті самостійно; знання, що спонукали до створення власного продукту [17, с. 133].

Розглядаючи діяльнісний підхід у процесі формування пізнавальної самостійності студентів, С. Криштанович доводить, що в основі цього підходу лежить засвоєння особистістю спеціального досвіду, що формується в процесі її власної діяльності [3, с. 47]. Ми погоджуємося з вченою і під діяльнісним підходом розвитку професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту розуміємо такий спосіб організації навчально-пізнавальної діяльності майбутнього фахівця, за якого він активно буде брати участь у навчальному процесі з професійною перспективою на майбутнє. Цей підхід ураховано нами в аналізі напрямів і форм підготовки фахівців фізичної культури і спорту.

У комплексі методологічних підходів щодо розвитку професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту особливої значущості набуває здоров'язбережувальний підхід.

На думку Н. Смірнова, поняття «здоров'язбережувальний» відноситься до якісної характеристики будь-якої освітньої системи, яка би показала, наскільки під час реалізації даної педагогічної системи вирішується завдання збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – здобувачів освіти і педагогів. Також це поняття визначає спрямованість дій, сукупність завдань, що вирішуються в процесі досягнення головної мети освітньої системи, і, таким чином, фіксує відповідний пріоритет в ідеології і принципах педагогічної діяльності [18]. У такому розумінні поняття «здоров'язбережувальний» використовується в нашому дослідженні.

Методологічне призначення здоров'язбережувального підходу в професійній підготовці фахівців фізичної культури і спорту вбачаємо в обґрунтуванні теоретичних передумов для реалізації навчальних, розвиваючих, виховних функцій освітнього процесу з позиції пріоритету цінності здоров'я, у визначенні відповідних цільових, змістових і процесуальних характеристик усієї системи освіти. Освіта, орієнтована на збереження, формування і зміцнення здоров'я, розцінюється як особливий вид освіти, кінцевою метою якого є здорова особистість і здатність нею бути: вибрати правильні життєві принципи; відповідати за наслідки своєї поведінки; бути самостійним, відповідальним, ініціативним і творчим у подоланні життєвих труднощів; володіти способами збереження здоров'я, будувати своє життя відповідно до можливостей свого здоров'я [19, с. 22].

У процесі розвитку професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту важливим є методологія інформаційно-цифрового підходу. Його основи були розроблені Р. Аб-Деевим, Ю. Горським, А. Урсула, В. Штанько та ін. У теорії педагогіки інтерпретації інформаційного під-

ходу розглядали В. Казакевич, Л. Фішман, В. Якунін та ін.

Основу розумної діяльності людини забезпечують інформаційні процеси виникнення, сприйняття, запам'ятовування і здобування інформації [20]. Вивчення цих процесів неможливо без залучення методу інформаційного моделювання.

У дослідженні М. Ващекина та Ю. Абрамова інформаційний підхід розглядається як «проміжна ланка між філософією і фундаментальними теоретичними методами соціальних наук. Він має першорядне значення для інформатики як теорії наукової інформації і науково-інформаційної діяльності» [21].

Поняття інформаційно-цифрового підходу слід розглядати з двох позицій. По-перше, інформаційно-цифровий підхід в освіті передбачає активну взаємодію з інформацією: отримання, обробку, аналіз, синтезування (у випадку отримання інформації з різних джерел), структурування, ефективного використання для вирішення поставлених навчальних завдань, що обов'язково містять у собі пізнавальну цінність. Окрім того, робота з інформацією передбачає володіння інформаційною компетентністю як з позиції того, хто навчається, так і з позиції педагога. По-друге, інформаційно-цифровий підхід передбачає активне впровадження і використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі як у технологічному розумінні, так і в розумінні інформаційно-навчальних програм [22].

У нашому дослідженні інформаційно-цифровий підхід застосовується для виявлення та аналізу інформаційних аспектів процесу розвитку такої важливої складової частини професіоналізму, як професійна компетентність фахівців фізичної культури і спорту. Інформаційно-цифровий підхід в освітньому процесі фахівців фізичної культури і спорту будується на постійній взаємодії з потоками інформації різної тематики у сфері фізичної культури і спорту з використанням інформаційно-комунікативних технологій і, як наслідок, застосування отриманих знань на практиці.

До основних методологічних підходів розвитку професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту належить аксіологічний. У розвиток педагогічної аксіології значний внесок внесли праці Б. Бім-Бада, Б. Брушлинського, Б. Додонова, Б. Кузнецова, В. Сластьоніна, В. Розіна, М. Фішера, П. Щедровицького та ін.

С. Климов зазначає, що аксіологічний підхід забезпечує розуміння освіти як процесу передачі ціннісного досвіду соціуму особистості, формування в неї ціннісних відносин. Освіта як базова цінність, що визначає фаховий рівень і соціальний успіх майбутнього фахівця, ставить складні завдання виховання в нього ціннісних відносин до

себе, свого вдосконалення, інших людей, професійної діяльності, культури, навколишнього середовища [23, с. 15].

Аксіологічний підхід в освітньому процесі фахівців з фізичної культури і спорту орієнтує на пріоритетність ціннісно-сміслової, мотиваційної сфери особистості й гарантує таку його організацію, яка забезпечує становлення і розвиток ціннісних відносин студента в цій сфері. Тільки сприйняття, засвоєння, перероблення зовнішніх впливів можуть забезпечити активність студента в якісному перетворенні своєї індивідуальності. Для ефективного впливу на свідомість у потрібному напрямі необхідно мати уявлення про особистісні цінності й сенси, властиві студенту, рівні розвитку його фізичної культури, розуміти й ефективно використовувати властивості цінностей і психолого-педагогічний механізм їх інтеріоризації. Зазначений підхід задає орієнтири, якісні характеристики освітнього процесу, розкриває механізми взаємодії і взаємопроникнення цінностей освіти й особистості, зумовлює конкретні теоретичні та практичні результати дослідження. Він структурує і пронизує всі сторони освітнього процесу, спрямовує його на реалізацію функціональних можливостей цінностей у формуванні професійної компетентності фахівця з фізичної культури і спорту [24, с. 279].

У системі методологічних основ розвитку професійної компетентності фахівців фізичної культури і спорту важливе значення має «self-made-man» підхід, що в перекладі означає «селф» (англ. Self) – сам, власна особистість; «мейд» (англ.

made) – виготовлений, збірний, зроблений; «мен» (англ. man) – чоловік, людина, індивід [25].

Ю. Твердохлібова стверджує, що self-made-man підхід передбачає, що фізична культура і спорт має спрямовуватися на формування у фахівців з фізичної культури і спорту не тільки визначених фізичних якостей, але й глибоких знань про свій організм, про засоби цілеспрямованого впливу на фізичний стан, збереження і зміцнення здоров'я, на формування індивідуальної відповідальності, відповідних інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій і рефлексії власної професійної діяльності [26, с. 106]. Нам імпонує думка вченої.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, методологічною основою розвитку професійної компетентності фахівців з фізичної культури і спорту стали такі підходи: професійно-орієнтований, інтегративний, діяльнісний, здоров'язбережувальний, інформаційно-цифровий, аксіологічний та «селф-мейд-мен». Окреслені підходи дозволяють по-новому поглянути на сформовану систему професійної освіти у сфері фізичної культури і спорту, на сучасному рівні визначити його теоретичні основи і здійснити подальше просування в процесі його практичної реалізації з дослідно-пошукових та науково-обґрунтованих позицій. Ураховуючи складність системи методологічних підходів, можна стверджувати, що жоден із них не може бути реалізованим повною мірою у відриві від їх сукупності. Надалі передбачається теоретичний аналіз вимог до результатів професійної підготовки магістрів фізичної культури і спорту з позицій стейкгоल्дерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук Т.В. Методологические основы профессиональной подготовки педагогов по физической культуре и спорту. *Оздоровительные технологии в образовательном процессе*. 2013. № 1. С. 6–8.
2. Федоров В.А. Профессионально-педагогическое образование: теория, эмпирика, практика. Екатеринбург : Изд-во Урал. Гос. Проф.-пед. Ун-та., 2001. 401 с.
3. Криштанович С. Формування професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів: наукові підходи. *Теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання*. 2017. С. 44–48.
4. Белікова Н.О. Науково-методологічні підходи професійної підготовки сучасного фахівця з фізичного виховання та спорту. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2014. № 3 (44). С. 91–96.
5. Кисельов В.О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації спортивно-масових заходів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 29 (1). С. 145–148.
6. Твердохлібова Ю.М. Методологічні основи підготовки фахівців фізичної культури і спорту до використання здоров'явідновлювальних технологій у професійній діяльності. *Фізико-математична освіта*. 2018. № 1(15). С. 49–53.
7. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Москва : Изд. Группа «Прогресс», «Универс», 1994. 248 с.
8. Беляева О.А. Личностно-ориентированный подход к обучению и его освоение педагогами профессиональной школы. *Педагогика. Вестник БДУ*. 2008. № 1. С. 83–86.
9. Денисова Е.В. Профессионально-ориентированный подход при обучении иностранному языку (педагогическая концепция). *Педагогическое мастерство* : материалы IV Междунар. науч. конф. 2014. С. 198–203.

10. Warneke D. Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung. Kassel : Kassel Univ. Press, 2007. 177 p.
11. Post E.M. Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen- und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer. Leipzig : Univ. Dass, 2010. 66 p.
12. Pietsch S. Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung. Kassel : Kassel University Press, 2010. 211 p.
13. Интегративный подход в учебном процессе вуза. *Современные проблемы науки и образования* / Г.Я. Гревцева и др. 2017. № 5. С. 11–17.
14. Ермакова Л.А. Интегративный подход к обучению: прошлое и настоящее. *Электронный научно-практический журнал «Современная педагогика»*. 2016. URL: <http://pedagogika.snauka.ru/2016/07/5815>
15. Гермогенова Н.И., Егорова К.Е. Интегративный подход в обучении курса общей химии в вузе. *Вестник Бурятского государственного университета*. 2009. № 15. С. 30–36.
16. Дистерверг Ф.В. Избранные педагогические сочинения. Москва : Учпедгиз, 1956. 301 с.
17. Хуторской А.В. Современная дидактика: учеб. пособие. Москва : Высшая школа, 2007. 233 с.
18. Смирнов Н.К. Здоровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе и дома. Москва : АРКТИ, 2005. 177 с.
19. Ахутина Т.В. Здоровьесберегающие технологии обучения: индивидуально-ориентированный поход. *Школа здоров'я*. 2000. № 2. С. 21–25.
20. Григорьев А.И. Мозг: фундаментальные и прикладные проблемы. Москва : Наука, 2010. 254 с.
21. Ващекин Н.П., Абрамов Ю.Ф. Информационная деятельность и мировоззрение. Иркутск : Иркутский университет, 1990. 284 с.
22. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологи в системе образования. Москва : Изд. Центр «Академия», 2010. 214 с.
23. Климов С.Н. Методологическая культура воспитательной деятельности. *Педагогическое образование и наука*. 2009. № 5. С. 11–14.
24. Ступак Д. Методологічні підходи до організації підготовки курсантів по наданню самопомогі у структурі дисципліни «Безпека життєдіяльності». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 6. С. 273–284.
25. Miller B., Lapham M. The Self-made-myth. San-Francisco, 2012. 122 с.
26. Твердохлебова, Ю.М. Ідеї «self-made-man» підходу до формування умінь використовувати технології відновлення здоров'я у професійній діяльності майбутніх фахівців ФКіС. *Діджиталізація в Україні: інновації в освіті, науці, бізнесі* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 2019. С. 106–108.

REFERENCES

1. Bondarchuk T.V. (2013) Metodologicheskie osnovy professional'noj podgotovki pedagogov po fizicheskoj kul'ture i sportu [Methodological bases of professional training of teachers in physical culture and sports]. *Health technologies in the educational process*. Vol. 1. P. 6-8.
2. Fedorov V.A. (2001) Professional'no-pedagogicheskoe obrazovanie: teoriya, empirika, praktika [Professional and pedagogical education: theory, empiricism, practice]. Ekaterinburg: Ural Publishing House. 401 p.
3. Krishtanovich S. (2017) Formuvannya profesijnoї kompetentnosti majbutnih sportivnih menedzheriv: naukovi pidhodi [Formation of professional competence of future sports managers: scientific approaches]. *Theoretical and methodological foundations of vocational education and training*. P. 44-48.
4. Belikova N.O. (2014) Nakovo-metodologichni pidhodi profesijnoї pidgotovki suchasnogo fahivcya z fizichnogo vihovannya ta sportu [Nakovo-methodological approaches to professional training of a modern specialist in physical education and sports]. *Scientific journal of NPU named after M.P. Dragomanova*. Vol. 3 (44). P. 91-96.
5. Kiselyov V.O. (2020) Metodologichni pidhodi do formuvannya gotovnosti majbutnih uchiteliv fizichnoї kul'turi do organizacii sportivno-masovih zahodiv [Methodological approaches to the formation of readiness of future teachers of physical culture to organize sports events]. *Innovative pedagogy*. Vol. 29 (1). P. 145-148.
6. Tverdokhlebova Yu.M. (2018) Metodologichni osnovi pidgotovki fahivciv fizichnoї kul'turi i sportu do vikoristannya zdorov'yavidnovlyuval'nih tekhnologij u profesijnij diyal'nosti [Methodological bases of preparation of physical culture and sports before the establishment of healthy technologies for professional performance]. *Physics and mathematics education*. Vol. 1 (15). P. 49-53.

7. Rogers K. (1994) Vzglyad na psihoterapiyu. Stanovlenie cheloveka [A look at psychotherapy. Becoming a person]. Moscow: Ed. Group "Progress", "Universe". 1994. 248 p.
8. Belyaeva O.A. (2008) Lichnostno-orientirovannyj podhod k obucheniyu i ego osvoenie pedagogami professional'noj shkoly [Personality-oriented approach to learning and its development by teachers of vocational schools]. *Pedagogy. Bulletin of the BSU*. Vol. 1. P. 83-86.
9. Denisova E.V. (2014) Professional'no-orientirovannyj podhod pri obuchenii inostrannomu yazyku (pedagogicheskaya koncepciya) [Professionally-oriented approach to foreign language teaching (pedagogical concept)]. *Pedagogical skills: materials IV International. Scientific Conf.* P. 198-203.
10. Warneke D. (2007). *Aktionsforschung und Praxisbezug in der Darf-Lehrerausbildung*. Kassel: Kassel Univ. Press. 177 p.
11. Post E.M. (2010). Der Einsatz von handlungs-, erfahrungs- und erlebnisorientierten Methoden in der Lehrerinnen- und Lehrerfortbildung von pädagogischen Führungskräften zur Initiierung von Lernen. Studien zur Verknüpfung von Erfahrung, Reflexion und Transfer. Leipzig: Univ. Dass. 66 p.
12. Pietsch S. (2010). *Begleiten und begleitet werden. Praxisnahe Fallarbeit – ein Beitrag zur Professionalisierung in der universitären Lehrerbildung*. Kassel: Kassel University Press. 211 p.
13. Grevtseva G.Ya., Tsiulina M.V., Bolodurina E.A., Bannikov M.I. (2017) Integrativnyj podhod v uchebnom processe vuza [An integrative approach in the educational process of the university]. *Modern Problems of Science and Education*. Vol. 5. P. 11-17.
14. Ermakova L.A. (2016). Integrativnyj podhod k obucheniyu: proshloe i nastoyashchee [An integrative approach to learning: past and present]. *Electronic scientific-practical journal "Modern pedagogy"*. Access mode: <http://pedagogika.snauka.ru/2016/07/5815>.
15. Germogenova N.I., Egorova K.E. (2009). Integrativnyj podhod v obuchenii kursa obshej himii v vuze [An integrative approach in teaching general chemistry at the university]. *Bulletin of the Buryat State University*. Vol. 15. P. 30-36.
16. Disterverg F.V. (1956). *Izbrannye pedagogicheskie sochineniya* [Selected pedagogical works]. Moscow: Uchpedgiz. 301 p.
17. Khutorskoy A.V. (2007). *Sovremennaya didaktika: ucheb. Posobie* [Modern didactics: textbook. Benefit]. Moscow: Higher School. 233 p.
18. Smirnov N.K. (2005) Zdorov'esberegayushchie obrazovatel'nye tekhnologii i psihologiya zdorov'ya v shkole i doma [Health-saving educational technologies and health psychology at school and at home]. Moscow: ARKTI. 177 p.
19. Akhutina T.V. (2000) Zdorov'esberegayushchie tekhnologii obucheniya: individual'no-orientirovannyj pohod [Health-saving learning technologies: an individual-centered hike]. *Health school*. Vol. 2. P. 21-25.
20. Grigoriev A.I. (2010). *Mozg: fundamental'nye i prikladnye problemy* [Brain: fundamental and applied problems]. Moscow: Science. 254 p.
21. Vashchekin N. P., Abramov Yu.F. (1990) *Informacionnaya deyatel'nost' i mirovozzrenie* [Information activity and outlook]. Irkutsk: Irkutsk University. 284 p.
22. Polat E.S. (2010). *Sovremennye pedagogicheskie i informacionnye tekhnologi v sisteme obrazovaniya* [Modern pedagogical and information technologies in the education system]. Moscow: Publishing house. Center "Academy". 214 p.
23. Klimov S.N. (2009) *Metodologicheskaya kul'tura vospitatel'noj deyatel'nosti* [Methodological culture of educational activity]. *Pedagogical Education and Science*. Vol. 5. P. 11-14.
24. Stupak D. (2018) *Metodologichni pidhodi do organizacii pidgotovki kursantiv po nadannyyu samodopomogi u strukturi disciplini «Bezpeka zhittediyal'nosti»* [Methodological approaches to organizing the training of cadets to provide self-help at the structure of the discipline "Safety of life"]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovation technologies*. Vol. 6. P. 273-284.
25. Miller B., Lapham M. (2012). *The Self-made-myth*. San-Francisco. 122 p.
26. Tverdokhlebova Yu.M. (2019) *Ideï «self-made-man» pidhodu do formuvannya umin' vikoristovuvati tekhnologii vidnovlennya zdorov'ya u profesijnij diyal'nosti majbutnih fahivciv FKIS* [Idea «self-made-man» on the way to the formation of less victorious technologies for renewing health among professionals in the field of physical culture and sports]. *Digitization in Ukraine: innovations in education, science, business: materials of the international scientific and practical conference*. P. 106-108.